

Verslag bijeenkomst VBTP, 18 mei 2011

Gasten: senator Klaas de Vries (PvdA) en prof. Jouke de Vries (Universiteit Leiden)

Thema: de rol van de Eerste Kamer

De VBTP probeert telkens een onderwerp te bespreken waar actualiteit en wetenschap samen komen. Op 18 mei waren prof. mr. Klaas de Vries en prof. dr. Herman van Gunsteren te gast bij de VBTP in de Eerste Kamer. Dit was actueel, omdat de verkiezingen van de Eerste Kamer enige dagen later plaatsvonden. Aangezien beide heren ook een wetenschappelijke achtergrond hebben, kon de wetenschappelijke verdieping gevonden worden. Klaas de Vries is bijzonder hoogleraar in Nijmegen met als leeropdracht Praktijk en cultuur van het Nederlands parlement, en lid van de Eerste Kamer; Herman van Gunsteren is emeritus hoogleraar politieke theorieën en rechtsfilosofie aan de Universiteit Leiden.

De Vries begint met een historisch overzicht van de Eerste Kamer met zijn bijzondere rol. In 2001 bleek er geen interesse in een 'terugzending'. Wetsvoorstellen worden meestal aangenomen, maar zullen gezien de onzekere meerderheid van de regeringscoalitie meer discussie vergen. Er zal scherper getoetst worden op behoorlijk bestuur en op de inhoud van de wetten. Als voorbeeld noemt hij de recente toezegging van de minister van Veiligheid en Justitie om zo'n tien artikelen van het wetsvoorstel over de evaluatie van de modernisering van de Rechtspraak niet in werking te laten treden.

Bestuurskundig onderzoek naar de democratie laat zien dat alles goed loopt, maar nu de Tweede Kamer aan het regeerakkoord is gebonden is het nuttig dat de Eerste Kamer kijkt of het inderdaad wel zo goed gaat. Denk bijvoorbeeld aan de plannen om de griffierechten te verhogen alsof er sprake is van het 'profijtbeginsel'. Dit is niet in de lijn van de trias-gedachte. Er is over en weer weinig respect voor de eigen rol binnen het staatsstelsel. Met Breninkmeijer spreekt De Vries van de 'trias als een kruk met twee poten' waarbij de vraag is waar de rechterlijke macht is gebleven. De Vries nodigt de politicologen uit eens voorstellen te doen om deze negatieve ontwikkelingen te stuiten.

De Eerste Kamer is geen concurrent van de Tweede Kamer. Ondanks dat De Vries in de jaren '70 van de vorige eeuw – zonder succes – afschaffing van de Eerste Kamer bepleitte, heeft verandering van de tijdgeest en voortschrijdend inzicht hem tot de overtuiging gebracht dat het bicameraal stelsel een zegen is. Van Gunsteren stelt 'als het hard waait, moet je werken met wat je hebt'. Met 'de Koning' is de Eerste Kamer één van de beter functionerende staatsorganen. Denk aan zijn rol op het gebied van wetgeving over terrorisme, BTW, EPD. Dan is het des te vreemder dat juist deze staatsorganen onder vuur komen te liggen. Deze tendens is het gevolg van 'Verschiebung', die een rol gaat spelen bij patstelling. Je kunt een bepaalde institutie niet aanpakken, dan verschuif je de aandacht naar een andere institutie. Het effect is dat er kritiek komt op goed-functionerende instituties.

Is er gebrek aan daadkracht bij de Eerste Kamer, is het niet-democratisch? Nee, de Tweede en Eerste Kamer zijn poortwachter van de democratie. Van Gunsteren ziet een parallel met de mixed regimes van Aristoteles, een mix met de beste elementen uit de diverse soorten regimes. Het lijkt ondemocratisch, maar het is toch het centrum van democratische besluitvorming. Er is sprake van macht en tegenmacht, met *checks and balances*, d.w.z. anderen kijken of je binnen je bevoegdheden blijft. Hier is de Eerste Kamer het 'reservecircuit', met nut voor situaties waar het vast loopt. Die rol zal belangrijker worden in de discussie over b.v. Europa en de rechterlijke macht. Bedenk dat gerechtigheid geen prijs heeft! Van politisering van de Eerste Kamer is geen sprake. De deelnemers vonden de bijeenkomst interessant, al waren De Vries en Van Gunsteren het vaak met elkaar eens. De opkomst zou beter kunnen. Het bestuur trekt zich dit aan, en zal proberen bij volgende bijeenkomsten voor meer controversie en hogere opkomsten te zorgen.